

Vergaderjaar 2023–2024

28 741

Jeugdcriminaliteit

Nr. 111

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID EN VOOR RECHTSBESCHERMING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 december 2023

Er is sprake van een zorgwekkende toename van een kleine groep jongeren die persisteren in het plegen van ernstige feiten, zoals (vuur)wapen- en geweldsdelicten. Om deze problematiek onder jongeren terug te dringen, is in 2020 het Actieplan Wapens en Jongeren opgesteld. Het Actieplan is tot stand gekomen met- en wordt uitgevoerd door een gezamenlijke inzet van de Ministeries van Justitie en Veiligheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 16 gemeenten, het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, stichting Halt, het openbaar ministerie, de politie, de Raad voor de Kinderbescherming, Jeugdzorg Nederland en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Het plan is erop gericht om het wapenbezit en -gebruik onder jongeren terug te dringen. In het Actieplan staan zestien maatregelen geformuleerd bestaande uit preventieve maatregelen, zoals op bewustwording en ontmoediging van wapenbezit, proactieve maatregelen gericht op risicojongeren en repressieve maatregelen.

Dit voorjaar is de plan- en procesevaluatie van het Actieplan door het WODC naar uw Kamer gestuurd¹ en met de Kamerbrief² van 1 juni 2023 deelden we onze inhoudelijke reactie daarop. In deze brief hebben wij toegezegd om uw Kamer in het najaar nader te informeren over het vervolg van het Actieplan. Met deze brief doen we die toezegging gestand en informeren we uw Kamer over de lopende (voorbereidingen van) acties.

Aanbevelingen

De onderzoekers constateerden dat politiek én samenleving om «daadkracht» en snelheid van handelen vroegen ten tijde van het

¹ Kamerstuknummer 2023D09317.

² Kamerstuk 28 741, nr. 97.

opstellen van het plan. Het Actieplan is in een korte tijd van slechts drie á vier maanden geschreven.

Er is voor het opstellen van het Actieplan onderzocht hoe het probleem eruitzag. Er is echter geen nulmeting gedaan of een effectmeting gedaan van bestaand beleid. Ook was er geen nadere analyse van de doelgroep en de motieven van de doelgroep.

Op basis van hun onderzoek bevelen de onderzoekers aan:

- I. Besteed extra aandacht aan het achterhalen van de motieven voor het dragen van wapens en hoe een gedragsverandering tot stand gebracht zou kunnen worden voordat er een actie wordt geformuleerd. Voer meer verdiepend onderzoek uit naar hoe de doelgroep kan worden bereikt. Hierbij zou ook aandacht besteed moeten worden aan het inzichtelijk krijgen van de rol van ouders, scholen, sociale media en online jeugdculturen bij wapenbezit en -geweld.
- II. Om daadwerkelijk een gedragsverandering te bereiken bij de groep die al een wapen draagt, of waarbij het risico hierop groot is, is diepgaand en positief contact nodig met de risicojongeren. Om de doelgroep te bereiken is meer inzet van jongerenwerkers en rolmodellen nodig. Blijf ingezette acties en werkwijzen evalueren op daadwerkelijk doelbereik en efficiëntie.
- III. Acties dienen gericht te zijn op specifieke wijken en jongeren. De aanzet van het Actieplan is goed, maar de scherpte in de uitvoering mist. Veel acties in het Actieplan zijn gericht op een brede doelgroep, in een enkel geval op de gehele bevolking of op alle jongeren. Het kan worden gezien als een schot hagel waarmee ook een jongere die tot de risicovolle groep behoort wordt bereikt, maar waarin de precisie ontbeert.
- IV. Ga door op de ingezette weg, maar met meer (wetenschappelijk) fundament onder de acties, met meer oog voor «het totale plaatje», de kwetsbare positie van wapendragende jongeren, de sociale problematiek, armoede en ervaren achterstand, kansenongelijkheid en onveiligheid in de wijken waar zij wonen.

Acties

Bij de evaluatie van het eerste Actieplan zijn belangrijke inzichten opgedaan ten aanzien van de vraag hoe om te gaan met wapenproblematiek onder jongeren. In de beleidsreactie van juni jl. is aangegeven dat de conclusies en aanbevelingen worden onderschreven en opgepakt. In deze brief informeren we u over de stand van die acties.

Een belangrijk onderdeel van de aanbevelingen is het uitvoeren van meer verdiepend onderzoek en het creëren van een meer (wetenschappelijk) fundament onder de acties. Daarom ligt (een deel van) de focus nu op het doen van dat aanvullende onderzoek. Samen met het netwerk van professionals, ambtenaren en bestuurders werken we aan passende handelingsperspectieven en gaan we door met het inzetten op het tegengaan van wapenbezit onder jongeren. Ook ontwikkelen we een vervolg op het Actieplan, waarbij de hierboven geformuleerde aanbevelingen uiteraard ter harte worden genomen.

Quickscan

Een quickscan is gestart. De (deel)resultaten hiervan zijn onmisbaar voor het vervolg op het Actieplan gezien de aanbevelingen van het WODC en het komen tot gerichte effectieve en duurzame interventies om wapenbezit en -gebruik onder jongeren tegen te gaan. Dit betreft een initieel literatuuronderzoek in afwachting van het verdiepend onderzoek naar het dragen, bezitten en gebruiken van wapens door jongeren, de doelgroep,

hun motieven en (mogelijke) interventies. Concreet moet de quickscan handvatten bieden aan gemeenten, de jeugdstrafrechtketen, horeca, scholen en jongerenwerk, om ervoor te zorgen dat het aantal jongeren dat wapens draagt, bezit en gebruikt afneemt. De quickscan wordt in februari 2024 opgeleverd.

Seminar Wapens en Jongeren

In september is er door het CCV in samenwerking met het Ministerie van Justitie en veiligheid, het Ministerie van OCW en de Erasmus Universiteit, een groot seminar Wapens en Jongeren georganiseerd. De doelgroep bestond uit medewerkers van gemeenten, jongerenwerkers, scholen, Halt, jeugdreclassering, Raad voor de Kinderbescherming, de politie, het OM en ministeries. Naast workshops, ruimte voor kennisdeling en ontmoetingen met ervaringsdeskundigen, is stilgestaan bij de mijlpalen die zijn bereikt en is in de aanloop naar een nieuw actieplan met stakeholders gesproken en input voor het vervolg opgehaald. Een concreet voorbeeld hiervan is dat de deelnemers aan het seminar in een interactief onderdeel knelpunten konden delen en hun advies konden geven voor het vervolg op het Actieplan.

Barrièremodel

Het CCV heeft een barrièremodel ontwikkeld op (steek)wapens en jongeren. Om wapenbezit en -gebruik onder jongeren effectief aan te kunnen pakken, is inzicht in de weg van het verkrijgen van een wapen naar het bezit, dragen en gebruik van het wapen essentieel. Met het barrièremodel wordt dit proces in kaart gebracht. Zo wordt in een oogopslag duidelijk welke stappen jongeren moeten zetten om een wapen te bezitten, dragen of hiermee zelfs een delict te plegen en welke partijen en gelegenheden het delict mogelijk maken. Het barrièremodel biedt inzicht in welke barrières er kunnen worden opgeworpen om de weg van jongeren naar wapens te bemoeilijken. Ook moet het barrièremodel een indicatie geven van aangrijpingspunten voor interventies, die gedragsverandering bij de doelgroep kunnen bewerkstelligen. Naar verwachting wordt het barrièremodel tegen het einde van het eerste kwartaal van 2024 opgeleverd.

Verdiepend onderzoek

Er wordt een breed gedragen verdiepend onderzoek uitgevoerd naar de achterliggende motieven en oorzaken voor het dragen van wapens. Met input vanuit de quickscan wordt daarvoor een overzichtsstudie opgesteld van (wetenschappelijke) literatuur. Ook wordt een verdieping aangebracht naar de doelgroep en specifieke achterliggende oorzaken en factoren die een rol spelen bij wapenbezit en wapengeweld onder en door jongeren in het algemeen en binnen de landelijk een – indien mogelijk – plaatselijke context. Ook wordt gekeken naar mogelijke (gedragsveranderende en algemene) interventies. Zowel preventieve, proactieve als repressieve best practices, interventies en inzichten uit binnen- en buitenland die aansluiten op, en uitvoerbaar zijn in, de Nederlandse en waar mogelijk lokale context.

De hierboven geduide eerste fase van het verdiepend onderzoek is naar verwachting eind tweede kwartaal van 2024 gereed. Daarna volgt meer actiegericht onderzoek naar uitvoering en effecten van ingezette interventies en die indien nodig (direct) verbeteren. Over de invulling en oplevering hiervan worden nadere afspraken gemaakt die ook onderdeel van het vervolg op het Actieplan zullen zijn.

Overige input

Tijdens het rondetafelgesprek Wapen en Jongeren dat op 28 september in uw Kamer is gehouden is teruggekeken op het eerste Actieplan en vooruitgekeken met diverse stakeholders. De voor deze ronde tafel opgestelde position papers³ worden meegenomen bij het vervolg op het Actieplan.

Ook worden, naast het uitwisselen van kennis en ervaring binnen het netwerk, professionals (zoals jongerenwerkers) en de doelgroep zelf geconsulteerd. Dit om zo een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de problematiek en daarmee van aangrijpingspunten voor oplossingen. Deze input helpt om een beeld te krijgen van de opvattingen over wapenproblematiek onder jongeren. Aan de hand hiervan wordt een analyse gemaakt waarmee de samenhang tussen de aangedragen problemen en oorzaken inzichtelijk wordt. Vanuit daar wordt vanuit een gezamenlijke visie en doelen de stap gezet naar interventiemogelijkheden voor het vervolg van de samenhangende aanpak.

Tot slot

De in deze brief geschetste acties worden de komende tijd, samen met het netwerk zoals aan het begin van de brief genoemd, uitgevoerd. Verder blijft het netwerk op verschillende momenten en via verschillende gremia in gesprek over wapenproblematiek onder jongeren, worden werkbezoeken afgelegd en best practices uitgewisseld. In gezamenlijkheid en in goed overleg om meer passende oplossingen te vinden voor deze complexe problematiek. Ook het vervolg op het Actieplan is dus een gezamenlijk product van alle deelnemers aan het Actieplan en wordt naar verwachting na de zomer aan uw Kamer aangeboden.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yesilgöz-Zegerius

De Minister voor Rechtsbescherming,
F.M. Weerwind

³ Wapens en jongeren | Tweede Kamer der Staten-Generaal.